

23. Что читать об индустриализации Хабаровского края : лит. к 1 разделу (1922-1927) / сост. А.Н. Маслова // Индустрия шагнула к океану : летопись рабочего мужества – история фабрик и заводов Хабаровского края. – Хабаровск, 1974. – С. 629-644.

The article discusses the activities of a professional in the industry and regional local history bibliography Russia, Alexandra Nikolaevna Maslova.

Key words: library, local history bibliography, editing, regional bibliography, bibliographies.

Отримано: 24.02.2015

УДК 023.4:027.625(477.43-25)

*А. М. Захаренко,
м. Хмельницький*

ІМЕНА ДИРЕКТОРІВ В ІСТОРІЇ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Висвітлюється роль директорів Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г. Шевченка в становленні та розвитку бібліотеки, історія бібліотеки з 1937 року – часу заснування, внесок директорів у створення бібліотеки, як інформаційного, культурно-освітнього, дозвіллевого закладу.

Ключові слова: Хмельницька обласна бібліотека для дітей імені Т.Г. Шевченка, історія, бібліотека, директори.

Без глибокого розуміння історичного розвитку бібліотеки, вивчення та використання накопиченого досвіду не можливий її поступ.

Хмельницька обласна бібліотека для дітей імені Т.Г. Шевченка, створена 1937 року, пройшла складний шлях становлення, розвитку і трансформації в сучасний інформаційний, культурно-освітній, дозвіллевий заклад; науково-дослідний, консультативний центр з питань дитячого читання для бібліотек області. Сьогодні вона забезпечує реалізацію прав дітей і підлітків на вільний доступ до інформації, на творчий розвиток, відпочинок та дозвілля.

У цьому заслуга всього творчого колективу бібліотеки, але, у першу чергу, його лідерів – директорів. Не випадково видатний український письменник Павло Загребельний, відвідавши бібліотеку, записав у книзі відгуків: «Вражений і зачарований цим храмом дитячої книги. Золоті руки у цих людей, золоті їхні серця».

Через відсутність документів, на жаль, немає змоги встановити, хто першим очолив створену в Кам'янці-Подільському обласну бібліотеку для дітей та юнацтва. Але відомо, що після звільнення області від німецько-фашистських загарбників і перенесення обласного центру до Проскурова 5 липня 1944 року тут відновила свою діяльність обласна бібліотека для дітей і юнацтва.

Директорами були призначені Мілютіна Катерина Євтихіївна (1944 р.), Снігур Марія Степанівна (1945 р.). З 1946 до 1967 року бібліотеку очолювала Бабич Ася Абрамівна. За 21 рік її керівництва бібліотека стала головною справою її життя, улюбленим дітищем.

Ася Абрамівна – людина великої душі, скромна, добра, працелюбна, вмілий організатор. Учителька за освітою вона досконало вивчала бібліотечну справу. Важкими були повоєнні роки для бібліотеки. З 1944 по 1952 рік бібліотека знаходилася в п'яти різних приміщеннях. 1952 року під керівництвом директо-

ра для бібліотеки було здійснено добудову двоповерхового приміщення тракторозбуту. Тут вона і розміщувалася до 1974 року. Розширилася структура бібліотеки – окрім абонементів і читального залу створено методично-бібліографічний відділ. Зросла мережа спеціалізованих дитячих бібліотек. 1960 року в області вже діяло 37 бібліотек для дітей, а при сільських бібліотеках – кімнати юного читача. Протягом 1964–1965 років їх було відкрито 96. Велика увага приділялася навчанню працівників дитячих бібліотек. У практику обласної бібліотеки для дітей запроваджено «бібліотечне учнівство». Бібліотека брала участь у змаганні за звання «Бібліотека відмінної роботи», яке виборола 1966 року. 1967 року Ася Абрамівна пішла на заслужений відпочинок, але ще довго залишалася вірним другом і порадиником колективу бібліотеки.

1967 року обласну бібліотеку для дітей очолила Тамара Опанасівна Олександрова. У бібліотеці вона працювала з 1951 року після закінчення Харківського бібліотечного інституту. Її творчий потенціал, досвід роботи, наполегливість у досягненні поставлених завдань на багато років визначили стиль роботи бібліотеки. Розширюються функції обласної бібліотеки для дітей, зростає книжковий фонд, збільшується кількість читачів, розвивається мережа дитячих бібліотек області. Тамара Опанасівна доклала чимало зусиль для поліпшення матеріально-технічної бази бібліотеки.

1974 року в біографії бібліотеки було ще одне переселення. Цього разу вона перейшла в новозбудоване сучасне приміщення площею 1200 м². Т.О. Олександрова вишуквала для її оформлення сучасні будівельні матеріали – травертин, ракушняк, дерево, до оформлення інтер'єру залучила відомих майстрів України – Марію та Івана Литовченків, художників Ніну Денисову та Миколу Малишка, Володимира Прядка. Вона зуміла організувати колектив, знайти сили і можливості, щоб не тільки побудувати нове приміщення, а й зробити так, щоб бібліотека стала свого роду музеєм, картинною галереєю. З її ініціативи в бібліотеці створено неповторну «кімнату казок», 1975 року – клуб за інтересами «ФОТОН». Незабаром «кімната казок» наповнилася такими експонатами, як робот «КІБЕР», «голова професора Дуоеля», чарівна лампа Алладина тощо. Був створений перший в Україні відділ мистецтв у дитячій бібліотеці, розпочали роботу клуби за інтересами, лекторії.

Запроваджується диференційована система обслуговування читачів, такі активні на той час форми роботи, як прес-конференції, захист читацького формуляра. 1976 року бібліотека спільно з Київським державним інститутом культури ім. О.С. Корнійчука та Кам'янець-Подільським педагогічним інститутом провела науково-практичну конференцію за підсумками наукового дослідження «Книга і читання в житті дітей сучасного села», 1978-го – «Юний читач і сучасність». Велику увагу приділяє випуску інформаційно-бібліографічних видань друкарським способом.

Новим етапом у розвитку бібліотечної справи в області стала централізація мережі бібліотек. Обласна бібліотека для дітей під керівництвом Т.О. Олександрової провела значну організаційну роботу з входження районних дитячих бібліотек в централізовані бібліотечні системи, підготовки книжкових фондів та вирішення кадрових питань.

1978 року бібліотеку нагороджено Почесною Грамотою Президії Верховної Ради України, а Тамарі Опанасівні присвоєно звання «Заслужений працівник культури України». У тому ж році Т.О. Олександрова переходить на посаду директора театру ляльок.

На посаду директора обласної бібліотеки для дітей натомість призначено досвідченого спеціаліста Ніну Олександрівну Луцюк, яка розпочала свою бі-

бібліотечну трудову діяльність ще 1966 року. Працювала методистом, головним бібліотекарем, заступником директора з наукової роботи. Працюючи директором, наслідувала і примножувала традиції, докладала зусиль для вдосконалення змісту роботи обласної бібліотеки для дітей та дитячих бібліотек області. 1983 року вона перейшла на роботу в профспілкові органи.

З 1983 по 2004 рік бібліотеку очолювала Олена Олексіївна Киричук – справжній подвижник бібліотечної справи. Починаючи з 1966 року, Олена Олексіївна всі свої знання, уміння віддавала бібліотечній роботі з дітьми. Людина високого професіоналізму, творча, рішуча, енергійна. Вона – вмілий організатор не боялася інновацій, мала креативне мислення, добре орієнтувалася в ситуації, вміла знаходити оптимальні варіанти вирішення проблем, впевнено вела бібліотеку. За 20 років на посаді директора Олени Олексіївни значно зростає соціальна функція бібліотеки, розширилася сфера її впливу на дітей і підлітків. Головною фігурою в бібліотеці став юний читач з його інтересами і проблемами. Якщо 1980 року бібліотекою користувалося 7588 читачів, 1985-го – 11455, то з 1990 року – щорічно вже понад 15 тисяч дітей і підлітків активно відвідують нашу бібліотеку. За її ініціативи в бібліотеці запроваджувались нові форми роботи. Це – Студія соціальної і трудової активності читачів «Книга», читачьке об'єднання «Соняшник», конкурси юних дарувачів «Кобзаріки», літературно-мистецьке свято «Думи Тарасові, слово народне», вечори сімейного спілкування, «Служба інформаційної підтримки освіти», «Служба інформаційного комфорту сім'ї» та інші. З письменниками, художниками, різноманітними товариствами, закладами освіти, мистецтва та іншими встановлюються ділові творчі контакти. Соціологічні дослідження, які дають можливість прогнозувати, визначати стратегію розвитку бібліотек області, стають невід'ємною складовою роботи бібліотеки. Дієвими є творчі лабораторії, діалоги, очно-заочні та професійні навчання, зустрічі за «круглим столом» тощо.

У складних соціально-економічних умовах кінця ХХ – початку ХХІ століття Олена Олексіївна робила все можливе для розвитку бібліотеки і зміцнення її матеріально-технічної бази. Розпочала впровадження новітніх інформаційних технологій на базі комп'ютерів нового покоління. Бібліотека оновлювалася щорічно як за формою, так і за змістом роботи, була однією з кращих в Україні.

Новаторський підхід Олени Олексіївни до організації роботи дав змогу бібліотеці стати дипломантом Виставки досягнень народного господарства СРСР та України (1987, 1988), лауреатом обласних премій імені Т.Г. Шевченка та М. Смотрицького (1993, 2000). 1989 року бібліотеці присвоєно ім'я Тараса Григоровича Шевченка. А 1987 року за самовіддану працю директору О.О. Киричук було присвоєно звання «Заслужений працівник культури України».

На початку ХХІ століття, у 2004 році, бібліотеку очолила високопрофесійний, творчий, енергійний, ініціативний фахівець Валентина Юхимівна Черноус. Пріоритетним у своїй діяльності Валентина Юхимівна визначила впровадження в роботу бібліотеки новітніх інформаційних технологій.

Створено локальну комп'ютерну мережу, працює Інтернет-центр для юних користувачів, який дає можливість забезпечити їм вільний доступ до інформації, оперативно та ефективно задовольняти інформаційні потреби, стати базою для виховання інформаційної культури підростаючого покоління. Відкрито і постійно оновлюється WEB-сайт бібліотеки. Створюються власні електронні продукти: електронний каталог на всі види документів, який нараховує вже більше 80 тисяч записів, електронний покажчик «За знаннями – в

електронний світ», анований каталог періодичних видань для дітей, довідник юного краєзнавця, інтерактивні ресурси тощо. Інформаційні технології, мультимедійна техніка широко використовуються в роботі з юними читачами, створюються буктрейлери, презентації, проводяться віртуальні мандрівки, мультимедійні подорожі, вікторини). 2013 року запроваджено обслуговування читачів в електронному режимі на основі програми «ІРБІС-64».

З року в рік розширюється соціальна функція бібліотеки. Бібліотекою користується понад 17 тисяч юних читачів.

Робота з підтримки інтересу дітей до читання та стимулювання читацької активності – творче кредо Валентини Юхимівни. Вона – ініціатор створення комплексної цільової програми «Нове покоління Хмельниччини вибирає книгу», яка об'єднала всі заходи по активізації читання дітей і підвищенню рейтингу книги. Результативними є літературні акції «Книжкова хвиля», «Час читати», літні читання «Літо, книга, я – друзі», шевченківські читання «Юнь шанує Кобзаря», щорічні конкурси «Кобзарик», читацьких рекордів. У бібліотеці також успішно реалізуються такі творчі проекти, як «Дивослово», «Моя мала Батьківщина», «Читацькі династії» та інші. Бібліотека є активним учасником Національного проекту «Україна читає дітям», Всеукраїнського конкурсу «Найкращий читач року» та ін.

Директор бібліотеки започаткувала цикл заходів «Дітям Поділля – книгу XXI століття», зокрема фестиваль дитячої книги за участю видавництв «Веселка», «Богдан», «Джура», «Теза», бенедіфіс подільської книги «Українську книгу – юним хмельничанам», презентацію видавництва «Грані-Т» тощо.

Надзвичайно велика увага приділяється оформленню бібліотеки, створенню комфортного середовища. Протягом 2006-2010 років відбулися великі зміни в зміщенні матеріально-технічної бази бібліотеки. Проведено капітальні ремонти віконних конструкцій, фасаду бібліотеки, повністю замінено підлогу, стелю у відділах роботи з користувачами-учнями. Змінено дизайн стелажів, придбано зручні меблі, килимове покриття, що створює затишок для юних читачів.

Важливим напрямком роботи В.Ю. Черноус є налагодження соціально-го партнерства. Вирішуючи проблему дитячого читання, вона тісно співпрацює із засобами масової інформації. Часто бере участь у передачах ХОДТРК «Поділля-Центр»: «Актуальне інтерв'ю», «Актуальна тема», «На покуті», «Літературний меридіан» та обласному радіо. Соціальними партнерами бібліотеки є обласні організації Національної Спілки письменників України та Національної Спілки художників України, міський центр соціальної допомоги молоді, навчальні заклади, Приват Банк, громадськість.

Валентина Юхимівна успішно забезпечує діяльність бібліотеки як науково-дослідного та організаційно-методичного центру з питань дитячого читання для бібліотек області. Бібліотекою проведено регіональні соціологічні дослідження: «Бібліотека очима дітей» (2008), «Що читають діти Хмельниччини» (2009), «Я читаю сучасну книжку українською мовою» (2010), «Книга року 2014». У практику впроваджено проведення науково-практичних конференцій, круглих столів: «Інноваційна місія дитячих бібліотек у формуванні духовного потенціалу нації» (2007), «Діти, книга, читання: погляд на проблему» (2009), «Сучасна книга в читанні дітей (2012), «Бібліотека для дітей в контексті реалізації прав дитини: час нових підходів» (2014). 2011 року бібліотека стала базою проведення всеукраїнської науково-практичної конференції директорів обласних бібліотек для дітей «Бібліотека для дітей: нове бачення, нові орієнтири та соціальне партнерство».

Професійність та відданість бібліотечній справі Черноус В.Ю. відзначені Грамотами облдержадміністрації, обласної ради, Міністерства культури України, Почесною відзнакою Міністерства культури і мистецтв України «За багаторічну плідну працю в галузі культури» та Почесною Грамотою Верховної Ради України.

Кожен з директорів обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г. Шевченка зробив значний внесок у становлення та розвиток бібліотеки, який вартий для наслідування майбутнім поколінням професіоналів.

Список використаних джерел:

1. Духовна скарбниця поколінь: історія Хмельницької обласної бібліотеки для дітей імені Т.Г. Шевченка 1937-2007 рр. – Хмельницький, 2007. – 52 с.: іл.
2. Захаренко А. Імена в історії бібліотеки / А. Захаренко // Світ дитячих бібліотек. – 2003. – №3. – №23-24.
3. Киричук О.О. Роль дитячих бібліотек в новій соціокультурній ситуації / О.О. Киричук // Культура Поділля: історія і сучасність : матер. другої наук.-практ. конф., присв. 500-річчю м. Хмельницького 27-29 серп. 1993 р. – Хмельницький, 1993. – С. 184-185.
4. Киричук Олена Олексіївна (1938-2004) // Дитячі бібліотекарі України. Сто кращих. – К., 2012. – С. 168-169.
5. Олександрова Тамара Опанасівна // Дитячі бібліотекарі України. Сто кращих. – К., 2012. – С. 170-171.
6. Суховірська О.А. Її покликання: [Т.О.Олександрова] / О.А. Суховірська // Матеріали ІХ-ої Подільської історико-краєзнавчої конференції, присвяченої 50-річчю Перемоги у Великій Вітчизняній війні. – Кам'янець-Подільський, 1995. – С. 412-413.

The role of directors Khmelnytskyi Oblast Library for Children Taras Shevchenko in the establishment and development of library history library since 1937-Since its foundation, the contribution of directors library as in formational, cultural, educational, recreational facility.

Key words: *Khmelnytskyi Oblast Children's Library named after Taras Shevchenko, History, library directors.*

Отримано: 25.01.2015

УДК 023.4:027.7:378.4(477.43)(092)

В. С. Прокончук,
м. Кам'янець-Подільський

ВІДДАНІСТЬ УЛЮБЛЕНІЙ СПРАВІ

У статті простежується життя і бібліотечна праця завідувачки інформаційно – бібліографічного відділу бібліотеки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, випускниці Кам'янець-Подільського державного педінституту 1973 року, ветерана бібліотечної справи Т.М. Опрі.

Ключові слова: *університет, бібліотека, інформаційно – бібліографічний відділ, бібліографія, довідка, картотека.*

Народилася Тамара Миколаївна Опрі 11 листопада 1952 року в с. Вербовець на Черкащині в родині колгоспників. 1958 року сім'я поповнилась хлопчиком, нянькою і наставницею якого стала Тамара. Трудолюбиві, мудрі від природи батьки розуміли, що тільки освіта дасть можливість їхнім дітям жити краще, ніж вони.